

Olaug Løkens foredrag om tjenestepigevilkår

Taler

Olaug Marie Løken
Forfatter,
kvinderettighedsaktivist og
medlem af Norsk
Kvinnesaksforening

Dato

11. januar 1891

Sted

Kristiania, Norge

Omstændigheder

Fra kilden:

I *Kristiania* har Dannelsen af Tjenestepigernes Fagforening vakt temmelig stor Bevægelse iblandt Husmødrene og givet Anledning til flere Møder og Udtalelser fra disse til Gunst for Forbedring i Tjenestepigernes Kaar.

Vi meddeler følgende Uddrag af et Indledningsforedrag af Fru Olaug Løken, hvori hun omtaler deres *Fritid, Maaltider, Pige kamre og Løn*.

Hvad *Fritiden* angaar, synes jeg, vi bør antage den amerikanske Skik. Jeg hørte en ung Pige, som har tjent i Amerika, fortælle, at hun der havde fri hver Torsdag Eftermiddag fra Kl. 3 og desuden hver anden Søndag og at dette var fast Skik overalt.

Naar man bare indretter sig paa det, saa lader naturligvis dette sig lige saa godt arrangere her hos os som i Amerika. Det kan jo ikke være stort værre, at Pigen er borte en halv Dag, end at vi selv er det imellem.

Om Søndagen burde de jo helst være fri helt fra Kirketid (Kl. 10), den Dag, de har Frisøndag; men kan det ikke lade sig gøre, at de faar *helt fri*, saa maatte det i det Mindste lade sig gøre, at vi sløjfede en Del af det Arbejde, vi plejer at lade dem udføre om Søndagen. For Eksempel Middagsmaden. Hvorfor kan ikke vi lige saa godt som saa mange Englændere spise kold Mad om Søndagen? Hvorfor skal endelig vi norske mere behøve at spise nystegt Steg til hver Søndag Middag, end de mange Ladies og Gentlemen i Skotland og England? Bare fordi vi er vant til det, og fordi vi ikke har den engelske Kirkes strenge Anskuelse om Søndagens Helligholdelse til at tvinge os. Men kanske vi norske Husmødre af Godhed for vore Tjenestepiger kunde begynde med — om ikke at spise bare

kold Mad om Søndagen, saa dog at vælge Retter, som er lavet paa kortere Tid, f. Eks. kold Steg med varme Kartoffler og varm Sauce, med en Ret Grøntsager, som kan være kogt Dagen forud — eller Bøf, som kan skæres til og krydres om Lørdagen — eller Vildt, som parteret og opvarmet i Saucen, efter manges Smag er næsten bedre end nystegt - eller Fiskefarce som Bøfkager, eller stegt Fiskebudding osv. osv. Alt dette, og til Dessert en Æblekage, en kold Brødbudding, en Frugtgrød med Fløde eller lign., vil kunne blive en lige saa god Søndagsmiddag, som man oftest ellers plejer at spise rundt i Familierne. Og man opnaar da den Fordel, at Kokkepigen fik Fred og Ro ogsaa et Par Timer om Formiddagen, om hun ikke faar helt fri.

Saa er der Spisetidernes *Punktlighed* og *ikke for sene Klokkelæt*, vi for Pigerne Skyld bør tage Hensyn til. At Frokosten om Søndagen i enkelte Familier ikke kan ryddes bort før langt paa Formiddagen, burde ikke finde Sted. Lige saa den sene Aftensmad, som i Virkeligheden er et Bevis paa Herskabernes Egoisme og Hensynsløshed lige over for Tjenerne. Var man Tjener selv, skulde man se, hvor lykkelig man vilde blive over et Par Timers uforstyrret Ro om Aftenen, naar Dagens Gerning er endt. Men naar Aftensmaden skal spises Kl. 8 eller derover, faar Pigerne ikke begyndt at vaske op før henved 9, og før de da bliver færdige, er Kl. 10 — den Tid, de for deres Helbreds Skyld burde gaa til Sengs. Senere end Kl. 7 burde man aldrig spise til Hverdagsbrug. Dette Arrangement vilde ogsaa for os selv have store Fordele, baade i Henseende til Hygge og Sundhed tror jeg.

Sæt, at Tjenestepigerne virkelig gjorde Strejke med Forlangende — f. Eks. 8 Timers Arbejdsdag. De begynder deres Dag Kl. 6, eller lad os sige 7; herfra er 5 Timer til Kl. 12 — *Kl. 3* altsaa skulde de da være helt fri. Dette vilde nok være for storartet. Men f. Eks. *12 Timers* Arbejdsdag synes rimeligere. Fra 7 Morgen til 7 Aften! — Men for at faa denne store Reform indført, maatte man rigtignok „indrette sig” ganske anderledes „praktisk” i Husholdningerne! Enten maatte man da spise Hovedmaaltidet Kl. 6 eller før, og saa intet mere den Dag. Eller man maatte spise Middag for Eksempel Kl. 4, og saa til Aften nøjes med skaaret Smørrebrød eller Hvedebrød til en Kop Te, som *Fruen* maatte tillave *inde* paa hollandsk og russisk Vis. Kunde hun da ogsaa paa hollandsk og tildels ogsaa paa dansk Vis vaske og tørre Tekopperne, mens hun passiarer med sin Mand eller sine Gæster, saa var vi komne langt paa Bedringens Vej. Men om saa store Reforme ikke kan ventes indført paa én Gang, saa kan de komme lidt efter lidt, og til en Begyndelse foreslaar jeg tidlig Aftensmad, f. Eks. Kl. 7. Pigenes Arbejdsdag bliver da omkring 13—14 Timer, fra regnet et Par Timer om

Eftermiddagen, som hun i enkelte Huse vilde faa for sig selv.

Jeg kan her ikke lade være at minde om Tjenerforhold i Amerika: Et gennemgaaende Træk er det, at Mænd og Drengene *der* i det hele taget kun trænger til lidt Opvartning og maa hjælpe sig selv. Ved Bordet ydes Hjælpen i Fællesskab. Manden i et Hus paatager sig ofte om Vinteren at holde Ovne og Kaminer med Kul og Brænde. Han er ofte først oppe om Morgenens, og en amerikansk Gentleman siger, at ingen Tjeneste, han kan gøre for sin Hustru og sine Børn, ligger under hans Værdighed at udføre.

Hvis Mænd og Drengene her i Landet var lige saa hjælpsomme, vilde det blive betydelig bedre for Tjenestepigerne, end det er. En Mand hos os — han kan ofte være en stor, stærk Mand og have Tid nok, han bliver dog rolig liggende i sin Seng, indtil et Væsen af „det svage Køn” har indfundet sig paa hans Værelse, lagt i Ovnen, hentet hans Støvler og Klæder og bragt dem pudsede og børstede tilbage. Da staar han op. At især unge Mennesker, endog Sønner af demokratiske Forældre, oplæres til en saadan aristokratisk Blødagtighed, har ofte forundret mig. Kan man vente, at saadanne unge Herrer ikke bliver dovne, fordringsfulde og indbildske? Nylig hørte jeg derimod om en Familie, en Embedsmand paa Landet, hvor alle Drengene, fra det de kunde klare sig selv, var blevne oplærte til aldrig at bede Pigerne om Hjælp til sig selv, men tvertimod, om Søndagen og ellers, naar Pigerne skulde have fri, at hjælpe *dem* med alt muligt, ligefra Kvægets Pasning og Malkning til Rengøring og andet Arbejde. At det kommer til at gaa disse selvhjulpne og hjælpsomme Drengene godt i Verden, er da noget, som siger sig selv. Dersom alle vore Herrer og Smaadrenge var opdraget som disse Drengene eller som de amerikanske, vilde der som sagt blive ikke saa lidt mere Fritid for Pigen.

Men om vi altsaa bør give Pigerne mere Fritid, tror jeg, vi for deres egen Skyld bør holde fast paa, at de er hjemme om Aftenen til et bestemt Klokkeslet, f. Eks. 10 eller 11.

Hvad Pigerne *Maaltider* angaar, saa skulde jeg ønske, de kunde spise ved samme Bord og paa samme Tid som Herskabet selv. Men vil vi ikke dette, bør vi i det mindste absolut sørge for, at de spiser ved et ordnet Bord, af samme Slags Mad som Herskabet, og at Maden ikke er kold. I Amerika bruger jo Tjenerne at spise efter deres Herskab, men ved samme Bord. Dette maatte kunne gaa an ogsaa hos os.

Pigekammeret maa vi, naar vi lejer Hus, forlange lyst, ordenligt og med Ovn; og vi maa selvfølgelig sørge for, at det faar Gardiner, Vaskestel, Spejl, helst ogsaa et Par Billeder paa Væggen — det sætter de saa stor Pris paa — og en Seng til hver af Pigerne; hvis der er flere end en.

Til Pigekammerets Udstyr regner jeg ogsaa, at Pigerne af og til faar gode Bøger og Aviser til Laans. Jeg véd Folk, som holder en særskilt Avis for Pigerne, og dette synes jeg er værdt at efterfølge — for dem, der *kan*. Aviserne er jo saa billige nu for Tiden.

Hvad saa *Lønnen* angaar, saa er det kanske sin egen Sag paa én Gang at forhøje den i en betydelig Grad. Det vilde kanske bare forlede de fleste af dem — unge og uerfarne, som de ofte er — til at klatte for meget bort til Pynt og Stads, Lykønskingskort og det Slags Ting, og ikke være dem til nogen virkelig Nytte. Bedre vil det være, tænker jeg, aarlig at sætte en vis Sum ind i Banken eller i Pensionsfonden for dem. Summens Størrelse kunde jo bestemmes, naar Pigen blev fæstet. Jeg synes, det kunde være en 20—30 Kr. til en Begyndelse, i alt Fald ikke mindre end 10. Dette tror jeg, maatte være det bedste, vi kunde gøre for dem. Saa blev de ikke saa ganske uden Hjælpemidler, naar Alderdommen kom.

Lønnens Størrelse maatte for øvrigt afpasses efter Pigens Dygtighed. En ganske ung Pige, nykonfirmeret, netop udsluppet fra et kanske uordenligt Hjem, og som altsaa maa læres op i alt, ligefra den simpleste Renlighed, kan jo umulig fordre synderlig Løn de første Maaneder. Men er hun lærvillig, kan hun om et halvt Aars Tid fortjene sine 100 Kr. lige saa godt som nogen anden.

Meget, meget ønskeligt vilde det være, om vi hos os kunde faa oprettet saadanne Skolekøkkener, som Frøken Helga Helgesen skriver om til „Nylænde” fra Glasgow. Eller om vi kunde faa Tjenestepigeskoler, beregnede paa Undervisning i et Aars Tid. Det sidste var kanske lige saa godt nu til en Begyndelse. Fik vi saadanne Skoler, da kunde baade Lønnen og Behandlingen blive betydelig anderledes.

Jeg husker, at Frk. Thora Strøm i et Foredrag i Trondhjem klagede over, at vore unge Damer saa villigt ofrede deres Kræfter som Tjenestepiger i *Amerika*, mens de aldrig vilde give deres Landsmænd det store Gode at faa dannede Tjenestepiger. Vi kan ikke fortænke dem deri, synes jeg, som

Tjenestepigeforholdene hidtil har været hos os, men bliver Lønnen højere, Pige kamrene bedre og Omgangen mere *medmenneskelig*, om jeg saa maa sige, saa kanske ogsaa vi faar det store Gode.

Men om vi indrømmede Pigerne de største ydre Forbedringer i deres Stilling, og vi forsømte at omgaas dem med Agtelse og Venlighed, — da tror jeg, de alligevel ikke vilde føle sig tilfredse. Man ler saa ofte af Udtrykket: „Paa Løn ses ikke saa meget som paa en venlig Omgang.” Men prøv at arbejde et Aar uden venlig Omgang — jeg tænker, man bliver glad, naar man slipper fra det igen! — Jeg har ogsaa lagt Mærke til, at de Tider jeg selv var sær og vanskelig mod mine Piger, nyttede det ikke hverken at give dem mere fri eller at sørge for andre Fornøjelser til dem. De beholdt det samme mugne Udtryk, og Arbejdet gik trevent. Men da jeg begyndte at være høflig og venlig imod dem — selv om jeg irettesatte dem, og selv om der var dobbelt saa travlt og tungt Arbejde i Huset — da var ogsaa de venlige, villige, ja *muntre*, og Arbejdet gik let og godt. Om nogen havde sagt mig dette paa Forhaand, havde jeg ikke troet det, men jeg har selv oplevet det.

Derfor vil jeg fastholde, at vigtigere end alle Forbedringer i Pigernes ydre Vilkaar er at vise dem Høflighed og Venlighed.

Der var nylig en, som spurgte mig, om jeg „holdt med Husmødrene eller Tjenestepigerne”. Jeg haaber, det ikke skal blive sagt, at jeg holder med nogen af Parterne *mod* den anden. Jeg holder med begge, for jeg tror, at naar vi lader Pigerne faa det bedre, vil vi ogsaa faa intelligentere og dygtigere Piger, og *da vil det blive bedre ogsaa for Husmødrene*.

Men det er ikke nok at snakke og skrive. Vi maa tage praktisk fat.

Derfor foreslaar jeg, at saa mange Husmødre som muligt — om det til en Begyndelse bare er nogen faa — indgaar en Overenskomst om følgende:

1. At Tjenestepigerne skal have fri en hel Eftermiddag hver Uge og desuden hver anden Søndag.
2. At de skal spise ved et ordnet Bord, helst i Spisestuen.
3. At Aftensmaden skal spises tidligere, f. Eks. Kl 7. og at Søndagsmadlavningen

skal gøres lettere end ellers.

4. At Pigekammeret skal være saa godt som muligt og med egen Seng til hver af Pigerne.

5. At Lønnen for Piger, som ikke er aldeles uøvede, ikke skal være under *100 Kr. aarlig*, og at der skal gøres aarlige Indskud for dem i Banken eller Pensionskassen paa mindst 10 Kr.

Kilde

Hvad Vi Vil. Årgang 4, nr. 2-3, s. 6 (nr. 2) og ss. 10f (nr. 3). 1891. Udg. af Kvindelig Fremskridtsforening.

Kildetype

Dokumentation i avis, magasin e.l.

Tags

Fagbevægelsen, Foredrag, Kvindebevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/olaug-lokens-foredrag-om-tjenestepigevilkar>